

Aidhm 4 - Pionós a Ghearradh i leith Iompar Míchuí i dtaca le Cuideachtaí Dócmhainneacha

Réamhrá

De bharr na hiarmhairtí mífhabaracha do thríú páirtí a eascraíonn as loiceadh tionscadal eacnamúla nó sóisialta, cuirtear san áireamh gné an leasa phoiblí nuair a aithnítear an méid is gur toradh ar iompair chorparáidigh mídhleathach nó mífhreagrach feiniméan cuideachtaí dócmhainneacha. Tá roinnt forálacha in Achtanna na gCuideachtaí anois a chinnteoidh go bhféadfar iompar dá leithéid a thabhairt chun solais agus aghaidh a thabhairt air.

I 2005 bhí obair an OSFC sa réimse seo go seasta dírithe ar:

- cuideachtaí dócmhainneacha faoi leachtú agus
- cuideachtaí dócmhainneacha neamhleachtaithe nó díscailte.

Treochtaí Leachtaithe

Taispeánann an tábla a leanas líon na leachtuithe a cuireadh in iúl don OCC le blianta beaga anuas.

Leachtuithe	2001	2002	2003	2004	2005
Creidiúnaithe	415	378	346	321	300
Cúirt	24	34	31	40	49
Comhaltaí	589	720	941	827	868
Iomlán	1,028	1,132	1,318	1,118	1,217

Tharraing Tuarascálacha Bliantúla an OSFC ó bhlianta roimhe seo aird ar an laghdú le blianta beaga anuas ar líon na gcuideachtaí dócmhainneacha a chuaigh faoi leachtú agus léiríonn an titim de 21% idir 2005 agus 2001 go bhfuil an figiúr comhcheangailte 349 don bhliain 2005 i ndáil le leachtuithe cúirte agus leachtuithe deonacha creidiúnaithe ag leanúint an treocht dheireanach seo. Maidir leis an laghdú seo i leachtuithe dócmhainneacha is fritháireamh go pointe áirithe an t-ardú de 47% i líon na gcuideachtaí sócmhainneacha a ndearnadh leachtú orthu idir 2001 agus 2005.

Is léir gur forbairt í a gcuirtear fáilte roimpi go bhfuil roinnt mhaith páirtithe leasmhara i gcuideachtaí ag fáil láníocaíocht ar dhliteanais amuigh ó 2002 i leith nuair a tháinig an córas dócmhainneachta san Acht um Fhorfheidhmiú Dlí Cuideachtaí 2001 i bhfeidhm. Is aidhm leanúnach go gcoinneofaí comhtháthú agus inchreidteacht an chreata nua i dtaca le hiompair corparáidigh. Tá an OSFC leagtha amach ar imghabháil freagrachta i réimse cuideachtaí dócmhainneacha a laghdú agus tá an Oifig dá réir ag coinneáil súil ghéar ar fhorbairtí ar bhonn leanúnach.

Cuideachtaí Dócmhainneacha faoi Leachtú de réir Earnála Eacnamúla

Soláthraíonn **Aguisín 4.1** briseadh síos de réir earnála eacnamúla ar chuideachtaí dócmhainneacha faoi leachtú trí thagairt a dhéanamh do na céad tuarascálacha a fuarthas ó leachtaitheoirí sa bhliain 2005. Bhí na hearnálacha mórdhiól agus miondiól, déantúsaíochta agus tógála i gcónaí i measc na gcuideachtaí ba shuntasai a bhí faoi leachtú dócmhainneach.

Cuideachtaí Dócmhainneacha Neamhleachtaithe nó Díscailte

Níl aon fhigiúirí ann a bhfuil údarás leo a léiríonn iomlán na gcuideachtaí dócmhainneacha neamhleachtaithe agus díscailte. Mar shampla d'fhéadfadh sé go bhfuil na céadta cuideachtaí dócmhainneacha ag aon am amháin ar Chlár na gCuideachtaí atá éirithe as a bheith ag trádáil agus nach bhfuil curtha faoi leachtú. Bainfear roinnt mhaith díobh den Chlár áfach ar deireadh thiar.

Tá figiúirí le fáil ón OCC le haghaidh líon na gcuideachtaí díscailte ach cuimsíonn siad idir chuideachtaí sócmhainneacha agus chuideachtaí dócmhainneacha. Na fainicí sin curtha san áireamh, coimríonn an Tábla a leanas líon na gcuideachta ar baineadh den Chlár iad sna blianta 2001 go 2005.

Eurofood IFSC Teoranta (Faoi Leachtú)

Phléigh Tuarascáil Bhliantúil an OSFC don bhliain 2004 le cás Eurofood IFSC Teoranta (Faoi Leachtú) agus ós rud é go raibh tábhacht ag baint le roinnt saincheisteanna i ndáil le dlí dócmhainneach na hÉireann agus an AE chuir an Cúirt Uachtarach faoi bhráid an Supreme Court to the European Court of Justice (ECJ) iad. Ghlac an Oifig páirt san éisteacht ECJ i 2005 agus an 27 Meán Fómhair 2005 d'eisigh Abhcóid Ghinearálta Jacobs a Thuairim⁴⁰ i gcás a thug taca go ginearálta le seasamh an Stiúrthóra gur chóir Eurofood a chur faoi leachtú i gcomhréir le dlí na hÉireann. Bhíothas ag feitheamh ar bhreithiúnas an ECJ ag deireadh na bliana.

Cineál na Cuideachta Díscailte	2001	2002	2003	2004	2005
'Baint de - OCC' ⁴¹	1,430	-	14,836	1,401	9,514
'Baint de - Coimisinéirí Ioncaim' ⁴²	5,649	2,766	-	1,599	794
'Bainte go Deonach' ⁴¹	-	3,125	5,483	3,595	3,316
Iomlán	7,079	5,891	20,319	6,595	13,624

Fo-aidhm 4.1: Maoirsiú a Dhéanamh ar Leachtaitheoirí agus iad i mbun a nDualgas Cuí

Tuairisciú Leachtaitheora faoi Alt 56

Ó 2002 i leith tá ceangal de réir dlí ar leachtaitheoir cuideachtaí atá faoi leachtú dócmhainneach tuairisc a chur chuig an OSFC⁴³ maidir le forléasadh na cuideachta agus le hiompar aon duine ar stiúrthóir é sa chuideachta sna 12 mhí sular cuireadh faoi leachtú í. Ina theannta sin caithfidh an leachtaitheoir dul chuig an Ard-Chúirt le hordú srianta a iarraidh i leith gach ceann de na stiúrthóirí mura bhfuil scaoileadh ón oibleagáid sin faighte aige/aici ón OSFC. Measann an Oifig go bhfuil gá le scaoileadh nuair a chuireann an leachtaitheoir cosaint loighciúil faoina bráid a thacaíonn le dearbhú gur ghníomhaigh an stiúrthóir go macánta agus go freagrach agus cúrsaí na cuideachta á stiúradh aige/aici.

Tá próiseas tuairiscithe leachtaitheora agus an scóip atá aige léirithe go mion in dhá fhoilseachán de chuid an OSFC, Fógra Cinnidh D/2002/3 mar atá sé forlonta ag Fógra Cinnidh D/2003/1. Ullmhaíodh na foilseacháin sin i ndiaidh próiseas poiblí comhairliúcháin agus tá siad ar fáil ag suíomh idirlín an OSFC ag www.odce.ie/publications/decision.asp.

Soláthraíonn **Aguisín 4.1.1** eolas staitistiúil faoi mhéid an tuairisciú leachtaitheora i 2005. Fuarthas 1,009

dtuarascáil leachtaitheora (992 in 2004). Díobh siúd ba thuarascálacha tosaigh⁴⁴ 327 (362 in 2004) ó 102 leachtaitheoir agus an chuid eile díobh 682 (630 in 2004) ba thuarascálacha breise⁴⁵ nó deiridh⁴⁶ iad faoi leachtuithe cuideachta.

Thaispeáin an ráta géilliúntais i leith tuarascálacha tosaigh leachtaitheoirí ar tugadh ar airde go tráthúil iad laghdú go 95% i 2005 i gcomparáid le 97% i 2004. Rinne an Oifig faireachán freisin ar chur isteach tuarascálacha leachtaitheora breise agus deiridh. I dtaca le tuarascálacha uile i 2005 bhí údar ag an Oifig dul i mbun cumarsáide foirmeálta le leachtaitheoirí 64 uair (81 i 2004) lena chur ar a súile díobh go raibh mainneachtain á dhéanamh acu maidir lena n-oibleagáidí tuairiscithe reachtúla.

Chuaigh an Oifig i mbun cumarsáide le leachtaitheoirí 23 uair i 2005 (52 i 2004) i ndáil lena loiceadh a chur in iúl di go ndearnadh iarratais ar shrianta i gcásanna nár dámhadh scaoileadh. Tugadh foláireamh foirmeálta do bheirt leachtaitheoir (ceathrar i 2004) i gcaitheamh na bliana go dtionscnófaí imeachtaí dlí ina gcoinne dá leanfaidís lena loiceadh na hiarratais riachtanacha ar shrianta a chur isteach. I gcás amháin bhain an OSFC ordú amach faoi alt 371 d'Acht na gCuideachtaí 1963 a chuir inter alia iallach den chéad uair ar leachtaitheoir imeachtaí srianta a thionscnamh.

Bhí caighdeán na tuarascálacha leachtaitheora a fuarthas sásúil den chuid is mó i 2005. Déantar athbhreithniú ar an réimse seo go leanúnach chun éifeachtúlacht tuairiscithe leachtaitheora a choinneáil mar is cóir.

⁴⁰Tá cóip de Thuairim Abhcóide Ginearálta Jacobs sa chás Eurofood ar fáil ag <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62004C0341:EN:HTML>

⁴¹Alt 311 d'Acht na gCuideachtaí 1963 (arna leasú) agus alt 12 d'Acht na gCuideachtaí (Leasú) 1982 (arna leasú).

⁴²Alt 882 den Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997.

⁴³Alt 56 den Acht um Fhorfheidhmiú Dlí Cuideachtaí 2001.

⁴⁴Is éard is tuarascáil tosaigh ann an chéad tuarascáil a fhaightear ó leachtaitheoir taobh istigh de sé mhí ón uair a cheaptha agus i bhformhór na gcásanna is ar bhonn na tuarascála sin a dhéantar cinneadh faoi dhámhachtain scaoilte. I roinnt cásanna dámhtar 'scaoileadh ag an am seo' leis an mbealach a réiteach don leachtaitheoir chun tuilleadh fiosrúcháin a dhéanamh.

⁴⁵Faighítear tuarascáil breise ó leachtaitheoir de ghnáth sé mhí ina dhiaidh do 'scaoileadh ag an am seo' a bheith dáfa agus dhá mhí dhéag ina dhiaidh mura bhfuil cinneadh déanta scaoileadh a dhámhachtain. Is ar an mbealach sin a dhéanann an OSFC faireachán ar dhul chun cinn i ndáil le leachtú dócmhainneach. Os rud é gur ar bhonn na tuarascála tosaigh a bheadh an bunchinneadh déanta maidir le scaoileadh ón oibleagáid imeachtaí i leith srianta a dhámhachtain do leachtaitheoir bainfidh formhór na gcinntí maidir le tuarascálacha breise le 'scaoileadh'. Eisceacht maidir leis sin is ea nuair a dámhadh 'scaoileadh ag an am seo' níos luaithe chun é a dhéanamh níos éasca don leachtaitheoir breis fiosrúcháin a dhéanamh.

⁴⁶Faighítear tuarascáil deiridh ó leachtaitheoir ceithre seachtaine roimh chruinnithe deireanacha nó roimh díscailte deireanach más leachtú Cúirte atá sa leachtú. Seod é an cleachtas faireacháin dheiridh don OSFC sula díscailtear cuideachta dócmhainneach.

Ceistanna eile maidir le Leachtaitheoir agus Glacadóir

Thuairiscigh dhá leachtaitheoir don OSFC i 2005 i dtaca le trí chuideachta faoi alt 299 d'Acht na gCuideachtaí 1963 (arna leasú). Ní dharna aon ghlacadóir aon tuarascáil faoi alt 299. I tuarascálacha den chineál sin má dhéantar iad tá an tuairim le baint astu gur féidir go bhfuil cion coiriúil déanta i ndáil leis an gcuideachta ag oifigeach atá ag feidhmiú anois ann nó a bhí ag feidhmiú nó ag comhalta dá cuid.

Ní fuair an OSFC aon tuarascáil i 2005 ó chomhlachtaí gairmiúla forordaithe maidir le hamhras faoi mhí-iompar leachtaitheora nó glacadóra de bhun alt 58 d'Acht na bliana 2001.

Ní dheachaigh an OSFC sa tóir ar leabhair nó ar dhoiciméid leachtaitheora⁴⁷ nó glacadóra⁴⁸ i 2005.

Fo-aidhm 4.2: Measúnú ar Iompar Stiúrthóirí i gCúinsí Leachtaithe Dhócmhainnigh

D'eisigh an OSFC cinntí i gcás 942 tuarascálacha leachtaitheora (1,084 i 2004) ar thuarascálacha tosaigh ó leachtaitheoirí 317 acu (529 in 2004). An chúis phríomha leis an titim sa mhéid tuarascálacha tosaigh cinntithe gur chuimsigh figiúr na bliana 2004 níos mó ná leachtuithe aon bhliain amháin⁴⁹.

Cinntí OSFC i leith Scaoilte

Maidir leis na 317 tuarascálacha tosaigh a cinntíodh is mar seo a leanas a bhí na cinntí i leith scaoilte i 2005 (i gcomórtas le 2004):

Cineál an Chinnte	2004	%	2005	%
Scaoileadh iomlán ⁵⁰	357	67%	194	61%
Gan scaoileadh ⁵¹	93	18%	49	16%
Scaoileadh 'ag an am seo' ⁵²	53	10%	58	18%
Páirtscaoileadh ⁵³	21	4%	13	4%
Cinntí eile	5	1%	3	1%
Iomlán	529	100%	317	100%

Go ginearálta tá na figiúirí atá curtha in iúl comhsheasmhach le torthaí na bliana 2004. Maidir leis an titim beag i líon na gcásanna 'gan scaoileadh' (ó 18% go 16% idir 2004 agus 2005 faoi seach) agus 'scaoileadh iomlán' (ó 67% go 61%) chuir an méadú ar chinntí 'scaoileadh ag an am seo' (ó 10% go 18%) cothrom sa mheá. Léiríonn sin go príomha go raibh méadú ar líon na n-iarratas ó leachtaitheoirí ar am breise chun críoch a chur le hiniúchadh chúrsaí na cuideachta.

I ndáil leis na tuarascálacha seo faoi iompar stiúrthóirí, is cás don OSFC go sonrach a chinntí nach gcuirtear bac leis an spiorad fiontrach trí éisteach Ard-Chúirte agus an cur isteach a tharraingíonn sí a bhualadh anuas gan ghá ar dhaoine a thaispeáin go soiléir go raibh siad ionraic agus freagrach agus iad ag stiúradh cuideachtaí a loic, cé gur tharla cailteanas de bharr an loicthe. Ar an lámh eile tá an Oifig meáite ar a chinntí go ndéanfaidh leachtaitheoirí fiosrúchán cuí sa chás go bhfuil amhras faoi mhí-iompar nó faoi mhífhreagrach agus go ndéanfar moladh fóirsteanach i ngach cás i leith scaoilte.

Ní hionann cinntí 'gan scaoileadh' nó cinntí 'páirtscaoilte' de chuid an OSFC agus cinneadh i leith macántachta nó freagrachta na stiúrthóirí lena mbaineann agus níor chóir go mbainfí a leithéid sin de thátal nó de chiall astu. Is faoin Ard-Chúirt (tar éis di éisteach le fianaise

⁴⁷Faoi alt 57 den Acht um Fhorfheidhmiú Dlí Cuideachtaí, 2001.

⁴⁸Faoi alt 323A d'Acht na gCuideachtaí 1963 (arna chur isteach ag alt 53 d'Acht na bliana 2001).

⁴⁹Bhí tuarascálacha faoi leachtuithe a tionscnaíodh i 2003/2004 cuimsithe i bhfigiúr na bliana 2004 agus chomh maith leis sin chuimsigh an figiúr tuarascálacha tosaigh leachtaitheora ar cuireadh tús leo sa tréimhse 1 Eanáir 2000 go 30 Meitheamh 2001 nár mhór a bheith cláraithe faoi cheann 30 Samhain 2003 de bhun an Achta um Fhorfheidhmiú Dlí Cuideachtaí 2001 (Forálacha Dócmhainneacha agus Foirceanta) (Tosach Feidhme) (I.R. Uimh. 217 ó 2003).

⁵⁰Dámhadh scaoileadh iomlán nuair a bhí an OSFC sásta, bunaithe ar eolas a chuir an leachtaitheoir ar fáil nó ar chúis éigin eile, go raibh sé taispeánta ar bhealach sásúil ag stiúrthóirí uile na cuideachta dócmhainn gur ghníomhaigh siad go macánta agus go freagrach agus cúrsaí na cuideachta á stiúradh acu.

⁵¹Níor dámhadh scaoileadh nuair a bhí an OSFC sásta, bunaithe ar eolas a chuir an leachtaitheoir ar fáil nó ar chúis éigin eile, nach raibh sé taispeánta ar bhealach sásúil ag aon cheann de stiúrthóirí na cuideachta dócmhainn gur ghníomhaigh siad go macánta agus go freagrach agus cúrsaí na cuideachta á stiúradh acu.

⁵²Dámhadh scaoileadh 'ag an am seo' i gcásanna ina raibh an OSFC sásta gur theastaigh tuilleadh ama ón leachtaitheoir chun na cúinsí ba chúis le forléasadh na cuideachta a fhiosrú mar ba chúí. Cuireann an OSFC ceangal ar leachtaitheoirí den chineál sin an dara tuarascáil a chur isteach; déantar cinneadh nua maidir le scaoileadh ina dhiaidh sin.

⁵³Dámhadh páirtscaoileadh nuair a bhí an OSFC sásta, bunaithe ar eolas a chuir an leachtaitheoir ar fáil nó ar chúis éigin eile, go raibh sé taispeánta ag roinnt de stiúrthóirí na cuideachta dócmhainn gur ghníomhaigh siad go macánta agus go freagrach agus cúrsaí na cuideachta á stiúradh acu ach go raibh stiúrthóirí eile nár thaispeáin sin.

Léiriú 4.2.1: Cuideachtaí Dócmhainneacha: Dícháilithe Leachtaitheora i 2005

I gcás amháin ghearr an Ard-Chúirt téarma dícháilíochta ar phríomhstiúrthóir na cuideachta. Gearradh téarma dícháilíochta cúig bliana ar an dara stiúrthóir cuideachta liostáilte. Dhealraigh sé gurb iad na príomhchúiseanna leis an dícháiliú gan chomhoibriú leis an leachtaitheoir agus íocaí de €200,000 don phríomhstiúrthóir tráth a bhí an chuideachta dócmhainneach. Gné shuimiúil den chás gur mheas an Ard-Chúirt gur údar dóthanach ghníomhaíochtaí an phríomhstiúrthóra chun dícháiliú a ghearradh air agus treisíodh an t-iarratas ina gcoinne sa chaoi is gur ordú dícháilíochta a iarradh seachas ordú srianta.

I gcás eile ghearr an Ard-Chúirt téarma dícháilíochta deich mbliana ar an bpríomhstiúrthóir .i. an t-aon stiúrthóir cuideachta a bhí fanta. Dhealraigh sé gurb iad na príomhchúiseanna leis an dícháiliú gan chomhoibriú a dhéanamh leis an leachtaitheoir, seiceanna a scríobh ach gan a n-onórú agus íocaí de níos mó ná €110,000 don phríomhstiúrthóir ar íocadh cuid acu tráth a bhí an chuideachta dócmhainneach. Ina theannta sin níor chláraigh an chuideachta cuntais riamh agus bhí sí bainte de Chlár na gCuideachtaí ag an OCC. Rinneadh na Coimisinéirí loncaim achainí le go gcuirfí ar ais ar Chlár na gCuideachtaí i agus go ndéanfaí foirceannadh uirthi ina dhiaidh sin ag éirí as dlíteanais chánach de níos mó ná €87,000.

I gcás eile ghearr an Ard-Chúirt téarma dícháilíochta deich mbliana ar dhuine a fuarthas amach gur stiúrthóir cuideachta de facto a bhí ann. Gearradh ordú srianta ar feadh cúig bliana ar stiúrthóir cuideachta liostáilte eile. Bhí easnamh de bhreis ar €900,000 ag an gcuideachta (lena n-áirítear €865,000 a bhí dlite do na Coimisinéirí loncaim) agus bhí trádáil déanta aici ar feadh tréimhsí fada nuair a bhí sí dócmhainneach. Bhí iasachtaí substainteacha faighte ag na stiúrthóirí ón gcuideachta, bhí fiacha na cuideachta

aistrithe acu go míchuí go cuideachta nua agus bhí leabhair agus taifid uireasacha coinnithe acu le linn bheith dócmhainneach.

Go leithleach gearradh téarma dícháilíochta deich mbliana ar stiúrthóir cuideachta a bhain mí-úsáid as maoiniú cuideachta dá leas pearsanta féin. An am ar cuireadh faoi leachtú í b'amhlaidh go raibh dlíteanas de bhreis ar €1 milliún ag an gcuideachta lena n-áirítear dlíteanas i leith na Coimisinéirí loncaim de níos mó ná €500,000. Chiollaigh an easpa leabhair agus taifid chuí nach raibh an chuideachta riamh in ann a staid fírinneach ó thaobh airgeadais a fháil amach.

Gearradh téarma dícháilíochta seacht mbliana freisin ar stiúrthóir cuideachta a fuarthas amach go ndearna sé sonraisc cheannacháin falsa de bhreis ar €330,000 i leabhair agus i dtaifid na cuideachta. Bhí téarma trí mhí príosúnachta gearrtha air cheana de bharr cionta Cánach. Gearradh téarma dícháilíochta cúig bliana ar an dara stiúrthóir cuideachta liostáilte.

Gearradh téarma dícháilíochta ar feadh cúig bliana ar stiúrthóir cuideachta a dhóigh leabhair agus taifid na cuideachta oíche an lá deireadh trádála di. Bhí achainí déanta ag na Coimisinéirí loncaim a raibh gar do €100,000 dlite dóibh go ndéanfaí forcheannadh ar an gcuideachta. Gearradh téarma dícháilíochta cúig bliana ar an dara stiúrthóir cuideachta liostáilte.

Gearradh téarma dícháilíochta cúig bliana freisin ar stiúrthóir cuideachta i gcás inarbh é chaipitliú neamhdhóthanach ba chúis leis an dócmhainneacht agus inar ceileadh na cailteanais trí róluacháil stoc. €2 milliún a measadh i ndáil le creidiúnaithe gan urrús agus suim bhreise de €187,000 dlite do na Coimisinéirí loncaim.

an leachtaitheora agus le mínte stiúrthóirí cuideachta) cinneadh a dhéanamh faoinar gá dearbhú i leith srianta a dhéanamh i gcás stiúrthóirí cuideachta sonraí ar bith.

Tá liostaí iomlána de na cuideachtaí ar lámhadh scaoileadh iomlán nó scaoileadh ag an am seo dóibh sa bhliain 2004 ar fáil i bhFógra Eolais Uimh. I/2006/1 ar shuíomh idirlín an OSFC ag www.odce.ie.

Lorg Cinntí Cúirte faoi Iarratais Srianta a Leanúint

I gcaitheamh na bliana 2005 rinne an Ard-Chúirt cinneadh i 102 chás nach ndearna an OSFC cinneadh roimhe sin i leith scaoilte nó páirtscailte; bhí na cásanna eile ar feitheamh os comhair na Cúirte nó fós le bheith tionscanta. Maidir leis na gcásanna ar éisteadh leo chuir an Ard-Chúirt ordú srianta nó dícháilte ar dhuine amháin nó níos mó de na stiúrthóirí i 88 gcás .i. 86% den iomlán. Ní dhearnadh aon ordú srianta i leith na 14 chás eile .i. 14% den iomlán.

I dtéarmaí a bhaineann le stiúrthóirí aonarach cuireadh ordú srianta⁵⁴ ar 135 stiúrthóir, dícháilíodh⁵⁵ cúigear stiúrthóir agus cuireadh ordú srianta agus dícháilte ar dhá stiúrthóir. Is é sin 74% de na 192 stiúrthóir a bhí ina n-ábhar imeachtaí srianta nó dícháilte. Ní dhearnadh ordú srianta i leith na 50 stiúrthóir eile.

Fáiltíonn an Stiúrthóir roimh na himeachtaí i leith dícháilíochta a thionscain roinnt leachtaitheoirí i 2005 i gcoinne stiúrthóirí cuideachtaí dócmhainneacha toisc go raibh call le pionós níos déine ná srianadh mar gheall ar chineál an mhí-iompair a bhí léirithe. Tá súil ag an Stiúrthóir go dtionscánófar a mhacasamhail de chásanna i 2006 agus níos faide ar aghaidh. Tugann Léiriú 4.2.1 a ghabhann leis seo níos mó eolais faoi na cásanna seo.

Chomh maith leis na 137 ndaoine ar cuireadh srianadh orthu mar thoradh ar imeachtaí de bhun alt 56 chuir an Ard-Chúirt srianadh ar ochtar nduine breise in imeachtaí nár bhain leo siúd. Cé gur cuireadh srianadh ar 145 dhuine nua i 2005 ba é 113 an méadú glan ar Chlár na nDaoine Srianta de chuid an OCC de bhrí gur baineadh de i 2005 na daoine ar cuireadh srianadh orthu i 2000 nuair a tháinig deireadh lena dtéarma srianta. Léiritear sa tábla a leanas an méadú glan i líon na ndaoine srianta ó dheireadh na bliana 2002.

⁵⁴Sa chás go bhfuil duine aonair srianta, is féidir leis/léi gníomhú mar stiúrthóir nó mar rúnaí ar chuideachta ar feadh tréimhse chúig bliana ina dhiaidh sin ar an aon choinníoll amháin go dtagann an chuideachta sin le riachtanais chaipitilte íosta áirithe. I gcás cuideachta príobháidí, teastaíonn íosmhéid scairchaipitil ghlaoite de €63,487. I gcás cuideachta poiblí teoranta is é €317,435 an figiúr comhfhreagrach. Chomh maith leis sin caithfear an scairchaipiteal glaoite a íoc ina iomláine in airgead tirim. Ceadaíonn ordú srianta do dhaoine leanúint ag baint leas as dliteanas teoranta. Má sháraíonn duine srianta na coinníollacha caipitilte áfach, d'fhéadfadh sé/sí bheith ciontaithe i gcoinne indíotáilte, d'fhéadfadh fineáil bheith gearrtha air/uirthi agus é/í a bheith dícháilte ar feadh cúig bliana.

⁵⁵Más í an Ard-Chúirt a dhícháilíonn duine coisctear an té sin ar bheith ceaptha nó ar ghníomhú mar iniúchóir, stiúrthóir nó mar oifigeach eile, mar ghlacadóir, leachtaitheoir nó scrúdaitheoir agus ar bheith bainteach ar bhealach ar bith bíodh sé go díreach nó go hindíreach le cur chun cinn, le foirmiú nó le bainistíocht aon chuideachta nó aon chumainn atá cláraithe faoi na hAchtanna um Chumainn Tionscail agus Soláthair. Duine atá dícháilte agus a sháraíonn ordú Cúirte dlífeair é a chiontú agus a dhícháilíú ar feadh deich mbliana.

⁵⁶Alt 152 d'Acht na gCuideachtaí 1990.

Líon na Stiúrthóirí a raibh stádas srianta orthu ó dheireadh 2002 go 2005			
Deireadh 2002	Deireadh 2003	Deireadh 2004	Deireadh 2005
54	295	487	600

Coinníonn Cláraitheoir na gCuideachtaí cláir suas chun dáta de dhaoine srianta agus dícháilte agus tá áis chuardaigh phoiblí le haghaidh na gclár sin ar fáil ag www.cro.ie.

Maidir le himeachtaí i leith srianta ar cuireadh críoch leo os comhair na hArd-Chúirte i 2005 léiríonn Aguisín 4.2.1 den Tuarascáil seo an toradh a bhí ar chásanna inar ordáíodh srianadh agus tugann ainmneacha na ndaoine i gceist.

Léiríonn Aguisín 4.2.2 den Tuarascáil seo an toradh a bhí ar chásanna inar baineadh amach orduithe dícháilíochta ar iarratas leachtaitheora ag éirí as próiseas alt 56. Ainmníonn an tAguisín freisin na daoine i gceist.

Ainmníonn Aguisín 4.2.3 den Tuarascáil seo na cuideachtaí ar chinn an Ard-Chúirte ina leith i 2005 nár cheart srianadh a chur ar aon cheann dá stiúrthóirí.

Scaoileadh ó Shrianadh

Is féidir le stiúrthóirí srianta iarratas a chur chuig an Ard-Chúirt maidir le bheith scaoilte, go iomlán nó go páirteach, ó shrianadh taobh istigh de bhliain amháin ón uair a rinneadh an t-ordú srianta. Is féidir leis an Ard-Chúirt má mheasann sí go bhfuil sé ceart agus cothromach é sin a dhéanamh scaoileadh dá leithéid a dhámhadh ar cibé téarmaí a mheasann sí a bheith oiriúnach⁵⁶.

I gcaitheamh na bliana 2005 tháinig an Oifig ar an eolas faoi cheithre iarratas ar scaoileadh agus d'iarr idirghabháil a dhéanamh os comhair na Cúirte i ngach ceann acu le cur i gcoinne na n-iarratas nó le cúnaimh a thabhairt don Chúirt fiúntas na gcásanna a mheas. In dhá chás tarraingíodh siar na hiarratais nuair a thug an Oifig le fios go raibh sé de rún aici idirghabháil a dhéanamh. Sa tríú cás tarraingíodh siar an t-iarratas tar

éis don Ard-Chúirt a rialú gur féidir leis an Stiúrthóir bheith nasctha mar pháirtí leis na himeachtaí. Sa ceathrú cás rialaigh an Ard-Chúirt freisin i bhfabhar an Stiúrthóra bheith nasctha mar pháirtí leis na himeachtaí agus bhíothas ag fanacht le héisteacht an iarratais ar scaoileadh ag deireadh na bliana 2005.

Tá sé de rún ag an OSFC faireachán a dhéanamh ar bhonn leanúnach ar iarratais ar scaoileadh atá beartaithe agus a iarraidh idirghabháil a dhéanamh i gcásanna oiriúnacha faoi réir chead na Cúirte. Ní mian leis an Oifig go mbainfí úsáid as na hiarratais seo ar bhealach ar bith chun dochar a dhéanamh do chomhchuibheas chóras an srianta reachtúil.

Lorg Stiúrthóirí nach bhfuil ag cloí le Coinníollacha Srianta a Leanúint

Mar a cuireadh in iúl níos luaithe sa Tuarascáil seo dhearbhaigh fiosrúcháin an OSFC go raibh roinnt daoine srianta ag gníomhú de shárú ar na gceangail reachtúla. Shaothraigh an Oifig roinnt de na cásanna sin i 2005 agus bhain amach roinnt ciontuith agus orduithe dícháilíochta dá bharr.

Orduithe Dícháilíochta Measta

Foráiltear sa dlí⁵⁷ i gcás duine a chiontaítear ar díotáil in aon chion indíotáilte i ndáil le cuideachta, nó lena mbaineann calaois nó mímhacántacht, go measfar é/í a bheith faoi réir ordaithe dícháilíochta ar feadh tréimhse chúig bliana ó dháta an chiontaithe nó ar feadh cibé tréimhse eile a ordóidh an chúirt, ar iarratas an ionchúisitheora. Ag comhoibriú leis an tSeirbhís Chúirte agus le Cláraitheoir na gCuideachtaí dhaingnigh an Oifig uasdátú ar Chlár na nDaoine Dícháilte de chuid an OCC le go gcuimseodh sé na daoine sin atá faoi réir orduithe dícháilíochta measta. Ba shin ba cionsiocair leis gur cuireadh ainmneacha 985 dhuine ar measadh iad a bheith faoi réir ordú dícháilíochta le linn na cúig bliana atá caite in iúl don OSFC i 2005; an toradh air sin go bhfuil anois níos mó ná 1,000 duine liostáilte ar an gClár. Méadú substaintiúil é sin ar an deichniúr a bhí cláraithe ag deireadh na bliana 2004.

⁵⁷Alt 160(1) d'Acht na gCuideachtaí 1990.

Fo-aidhm 4.3: Pionós a Ghearradh i leith Iompar Calaoiseach nó Maslach

Réamhrá

Níl aon deacracht inghreamaithe ag an OSFC le cásanna ina gcuireann stiúrthóirí tús in athuair le gnó tar éis deireadh a chur go rialta le tionscadal a bhí ann roimhe sin (m.sh. trí chuideachta a chur faoi leachtú nó b'fhéidir trí chuid de shochair na cuideachta a bhí ar fáil ón leachtaitheoir a cheannach uaidh ar ráta an mhargaidh). A mhalairt atá fíor; an sainchúram atá aici is ann é chun aghaidh a thabhairt ar chásanna ina thosaíonn stiúrthóirí in athuair beag beann ar na dualgais atá acu faoi dhí cuideachta agus faoi oibleagáidí airgeadais agus eile i leith duine nó níos mó de na bpáirtithe leasmhara sa chuideachta a loic.

Is é an toradh a d'fhéadfadh bheith ar chleachtas 'phoenix' mar sin:

- saobhadh a chur sa mhargadh gnó lena mbaineann toisc go bhfuil an 'phoenix' ag baint áis as costais atá níos lú ná costais an mhargaidh agus go bhfuil aige dá bhrí sin an fhabhraíocht a thugann dó buntáiste mífhéarálte ó thaobh iomaíochta de sa mhargadh,
- go bhfulaingíonn creidiúnaithe cailteanas airgeadais agus go mb'fhéidir go loicfidh siad dá mbarr, agus
- nach mbíonn aon fhreagracht pearsanta ar stiúrthóirí as cailteanas tráchtála nó go n-éalaíonn siad ar aon bhealach eile ó fhreagracht as an loiceadh.

Cuideachtaí atá “Bainte de” Chlár na gCuideachtaí

Cuid mhaith d’fhócas an OSFC i 2005 bhí sé dírithe i dtreo catagóir sonracha de mhí-úsáid poitéinseal a ndéanann feiniméan na gcuideachtaí “bainte de” tagairt dó. Is éard atá i gceist leis an gcatagóir seo cuideachtaí nach bhfuil faoi leachtú ach atá díscailte tar éis dóibh bheith bainte de Chlár na gCuideachtaí de bhrí gur theip orthu tuairisceán bliantúil a chlárú leis an OCC. Mar thoradh ar an loiceadh tuairisceán bliantúil a chlárú, tá easpa eolais airgeadais ar fáil don phobal, do chreidiúnaithe agus d’údarais rialaitheacha i dtuairisc na gcuideachtaí atá bainte de agus a gcuid dliteanas ag am a mbainte den Chlár. Tharlódh sé go mbunódh roinnt de na stiúrthóirí atá i gceist cuideachta ‘phoenix’ sa réimse chéanna ghnó nó i réimse ghnó cosúil leis an gceann ina raibh an chuideachta thréigthe ag feidhmiú.

Tá stiúrthóirí dá leithéid de chuideachtaí atá bainte den Chlár incháilithe le bheith dícháilithe le gníomhú mar stiúrthóirí cuideachta i gcomhréir le halt 160(2)(h) d’Acht na gCuideachtaí 1990 agus féadann an OSFC iarratais mar sin a thionscnamh. Cuireann an dlí ó chumas na hArd-Chúirte áfach duine a dhícháiliú a thaispeánann don Chúirt nach raibh aon dliteanas ar an gcuideachta ag am a bhainte den Chlár nó go raibh na dliteanas urscaoilte roimh an dáta ar a ndearnadh an t-iarratas ar dhícháiliú⁵⁸.

Tharla i ndiaidh cás samplach go deireanach i 2004 a raibh rath air gur thug an Oifig níos mó aird ná riamh i 2005 don réimse seo cé gur ar bhonn roghnach is gá ár rannpháirtíocht a bheith i gcónaí. In imeacht na bliana, bhaineamar amach ordú dícháilíochta i leith deich stiúrthóir ar chuideachtaí a bhí bainte de Chlár na gCuideachtaí ar feadh tréimhsí a mhair ó bhliain amháin go cúig bliana. Tá achoimriú ar thoradh roinnt de na gcásanna sin i Léiriú 4.3.1 a ghabhann leis seo.

Léiriú 4.3.1: Achoimriú ar Bhreithiúnais na hArd-Chúirte i gCásanna Clawhammer Limited, Shinrone Food Market Limited agus Cautious Trading Limited

Bhain na cásanna sin uile le cuideachtaí ar baineadh de Chlár na gCuideachtaí iad i ndiaidh loiceadh tuairisceán bliantúil a chlárú. Foráiltear in alt 160(2)(h) d’Acht na gCuideachtaí 1990 (arna leasú) go bhfuil iarstiúrthóirí dá leithéid de chuideachtaí tráth ar baineadh de Chlár na gCuideachtaí iad incháilithe le bheith dícháilithe le gníomhú mar oifigigh cuideachta. Foráiltear in alt 160(3A) áfach gur féidir leis na freagróirí dícháiliú a sheachaint má tá siad in ann an Chúirt a shásamh nach raibh aon dliteanas ag an gcuideachta ag am a bhainte den Chlár nó go raibh na dliteanas a bhí aici urscaoilte sular tionscnaíodh na himeachtaí i leith dícháilithe.

Agus í ag déileáil leis na cásanna seo leag an Chúirt amach roinnt prionsabail ginearálta faoi dhícháilíochtaí alt 160(2)(h) agus dhéileáil freisin le hiarratais aonair. Ghlac an Ard-Chúirt le dearcadh an Stiúrthóir gur léirigh achtú alt 160(2)(h) gur mhór an imní ó thaobh reachtaíochta de don Oireachtas an chleachtas trinar cheadaigh stiúrthóirí cuideachtaí dócmhainneacha, chun dochair do chreidiúnaithe, na cuideachtaí a bheith bainte de Chlár na gCuideachtaí seachas iad a scor ar bhealach cuí. Ghlac an Chúirt leis freisin gurb é an chaoi a bhreathnaigh an tOireachtas air gur mhó sárú teicniúil ar oibleagáidí dá gcuid faoi Achtanna na gCuideachtaí a bhí ann dá mba rud é gur cheadaigh stiúrthóirí cuideachta a bheith bainte de Chlár na gCuideachtaí mar thoradh ar loiceadh tuairisceán bliantúil a chlárú. Chinn an Chúirt gur

leordhóthanach leibhéal íosta cruthúnais mar údar ordú dícháilíochta. Dheimhnigh sí freisin gur faoi na bhfreagróirí a bhí sé a thaispeáint don Chúirt nach raibh dliteanas ag an gcuideachta tráth a bhainte de Chlár na gCuideachtaí nó go raibh na dliteanas a bhí aici urscaoilte roimh dáta aon chaingne i leith dícháilithe. Chinn an Chúirt freisin nach faoin OSFC a bhí sé firicí a dhaingniú i ndáil le dliteanas cuideachta dá leithéid nuair a bhí iarratas á dhéanamh ar ordú dícháilíochta.

Agus cuibheas ordú dícháilíochta á bhreithniú aici chinn an Chúirt in éagmais aon fhianaise ó stiúrthóirí a shaoradh ó mhilleán iad maidir leis an mbaint a bhí acu leis an gcuideachta, leis na cúinsí ba cionsiocair leis gur baineadh de Chlár na gCuideachtaí í nó leis an dliteanas amuigh a bhí ag an gcuideachta gur dóigh go raibh údar maith leis an ordú ar dhícháilíochtaí go ginearálta. Mheas an Chúirt gur rud cuí é a iarraidh a chur tréimhse chomhsheasmhach dhícháilíochta i bhfeidhm i gcásanna mar sin agus b’fhactas di go raibh tréimhse dícháilíochta cúig bliana fóirsteanach.

Sna trí chás shonracha a bhfuil tagairt déanta dóibh chuir an Chúirt prionsabail ginearálta dá cuid i bhfeidhm agus ghearr ordú dícháilíochta ar feadh bliain amháin i gcás amháin tar éis iarrachtaí na bhfreagróirí lena mbaineann cúrsaí na cuideachta díscailte a thabhairt chun rialtacha, agus ghearr ordú dícháilíochta ar feadh cúig bliana sa dá chás eile.

Ina iomláine roghnaíodh 100 cuideachta a bhí bainte den Chlár d’fhonn caingean chúirte a thionscnamh ina gcoinne i 2005. I 30 cinn de na cásanna sin bhí na stiúrthóirí in ann a thaispeáint don OSFC roimh am tionscanta na n-imeachtaí cúirte nach raibh aon dliteanas ag an gcuideachta ag an am ná ag am a bhainte den Chlár. Rinneadh sin ar an mbonn sin gur tugadh cuntais foirmeálta chuí ar airde maille le teastas iniúcháir a chlúdaigh an tréimhse ó dháta na gcuntas deireanacha suas go dtí dáta an díscailte maille le ráitis mhionnaithe ó na stiúrthóirí nach raibh aon dliteanas ann. Theastaigh dearbhuithe ó na creidiúnaithe freisin mar a líomhnaíodh go raibh na dliteanas socraithe, dliteanas i leith na gCoimisinéirí Ioncaim ina measc. I trí chás gheall na stiúrthóirí go gcuirfeadh siad an chuideachta ar ais ar Chlár na gCuideachtaí. Ag deireadh na bliana 2005 bhí ocht gcinn de chásanna os comhair na gcúirteanna. Ní raibh cinneadh déanta fós i go leor de na cásanna eile ag deireadh na bliana, agus táthar ag súil leis go dtionscnofar roinnt cásanna breise sna cúirteanna i 2006.

I roinnt mhaith cásanna ba léir gur bhain iarstiúrthóirí úsáid as an bpróiseas a lig do chuideachtaí bheith bainte go hainneonach den chlár mar mheicníocht chun struchtúr corparáideacha a scor gan dul i muinín meicníochtaí foirmeálta le haghaidh leachtaithe nó le bheith bainte go deonach den Chlár. I roinnt de na cásanna sin mhaígh iarstiúrthóirí go ndearna siad é sin ar bhonn comhairle ghairmiúil a fuair siad. Is mian leis an Stiúrthóir a chur in iúl gur féidir go mbainfeadh cuideachta go hainneonach de Chlár na gCuideachtaí ach más féidir nár chóir bhreathnú ar an bpróiseas sin mar mhalairt ar scor foirmeálta cuideachtaí agus gur mó gur dóigh go roghnóidh an OSFC cuideachtaí a théann an bealach sin chun imeachtaí i leith dícháilithe a thionscnamh ina gcoinne agus gur mó an seans dá réir go ngearrfar ordú dícháilíochta orthu nó go dtarraingeoidh siad orthu féin an trioblóid cuntais agus ráitis a ullmhú agus a seasamh a chosaint os comhair na cúirteanna. Tarlaíonn sé go mbaintear cuideachtaí go hainneonach den Chlár ach níor chóir go mbreathnófaí ar an bpróiseas sin mar mheicníocht atá ar fáil do stiúrthóirí cuideachtaí dócmhainneacha chun an iniúchadh a dhéantar ar iompar stiúrthóirí cuideachtaí dócmhainneacha faoi leachtú de réir próiseas alt 56 a bhfuil cur síos déanta air cheana a sheachaint.

I ngach cás ina mbaintear cuideachtaí de Chlár na gCuideachtaí tá sócmhainní na cuideachta dílsithe don Aire Airgeadais i gcomhréir le forálacha an Acht Maoine Stáit. Is é an polasaí atá ag an Oifig aird na

Roinne Airgeadais a tharraingt ar chásanna ina raibh sócmhainní suntasacha i seilbh cuideachta tráth a bhainte den Chlár.

Cuideachtaí Dócmhainneacha ag Trádáil

Cé gurb é freagracht chreidiúnaithe cuideachta go príomha a leas ó thaobh airgeadais a chosaint, ó am go chéile cuireann an OSFC a ladar sa scéal trí fhiosrú a dhéanamh i gcás ina bhfuil amhras faoi mhí-iompar cuideachtaí dócmhainneacha atá ag trádáil. Rinneadh tagairt níos luaithe sa Tuarascáil so don rath a bhí ar obair an OSFC i 2005 nuair a baineadh amach ordú dícháilíochta ar feadh cúig bliana i leith dhá stiúrthóir i dtionscal na tógála de bharr mí-iompar tromchúiseach. Féach Léiriú 2.3.1 thuas.

Conclúid

Le breis is 145 ordú srianta agus 19 n-ordú dícháilíochta i leith stiúrthóirí arbh eol di go raibh baint acu le cuideachtaí dócmhainneacha i 2005, rinne an OSFC tuilleadh dul chun cinn i gcomhar le leachtaitheoirí agus leis na Cúirteanna chun iompar mífhreagrach nó mídhleathach sa réimse seo a chosc. Dhearbhaigh taighde margaidh a rinneadh ar son an OSFC go deireanach i 2005⁵⁹ go bhfuil an creat nua dlí le haghaidh dócmhainneacha corparáidí ag cuidiú le caighdeán níos airde a bhaint amach maidir le hiompar corparáideach, viz:

- b’fheasach do 66% de stiúrthóirí sa suirbhé gur iarr an OSFC orduithe dícháilíochta a bhaint amach tar éis do chuideachtaí a raibh dliteanas amuigh orthu bheith bainte de Chlár na gCuideachtaí;
- b’fheasach do 56% de stiúrthóirí gur tharraing cuideachtaí dócmhainneacha faoi leachtú aird an OSFC orthu;
- creideann 68% de stiúrthóirí go bhfuil stiúrthóirí cuideachtaí dócmhainneacha éirithe níos freagraí ó thaobh iompair de le blianta beaga anuas;
- chuir naonúr as gach deichniúr stiúrthóir in iúl go raibh an ODCE éifeachtúil.

Thug an taighde chun aitheantais freisin roinnt ceisteanna sonracha i réimse na dócmhainneacha ar dhíol oibre úsáidí don OSFC a bheadh iontu agus tabharfar cuid acu ar aghaidh i 2006.

⁵⁸Alt 160(3A) d’Acht na gCuideachtaí 1990.

⁵⁹Taighde margaidh a rinne Millward Brown IMS don OSFC i ndeireadh 2005/go luath i 2006.